

Ref. : Strat OA 2017-12-20 Doc NI - Combo

Datum: December 20, 2017

Open Access-beleid van BELSPO

Politieke grondslagen

Overeenkomstig het Budapest Open Access Initiative¹;

Overeenkomstig de Verklaring van Berlijn, ondertekend op 18 januari 2008 door Vlaanderen, de Federatie Wallonië-Brussel en de federale overheid²;

Overeenkomstig de aanbeveling van de Europese Commissie betreffende de toegang tot en de bewaring van wetenschappelijke informatie³;

Overeenkomstig de Verklaring van Brussel over Open Access tot het door publieke fondsen gefinancierde Belgische onderzoek, ondertekend op 22 oktober 2012 door de respectieve ministers van Wetenschapsbeleid van Vlaanderen, de Federatie Wallonië-Brussel en de federale overheid⁴;

Overeenkomstig de Roadmap van de European Research Area (ERA) van 2016⁵;

Overeenkomstig het regeerakkoord van 11 oktober 2014 waarin de archivering van en de toegang tot wetenschappelijke gegevens wordt aangemoedigd;

Overeenkomstig de algemene beleidsnota van de staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid van 19 oktober 2017⁶;

Overeenkomstig de bestuursovereenkomst BELSPO 2016-2018, waarin wordt opgeroepen het regeerakkoord uit te voeren⁷;

Overeenkomstig de opdracht van het adviescomité Federale Strategie Open Access, dat tot doel heeft een duidelijk Open Access-beleid uit te stippelen op federaal niveau voor het door publieke fondsen gefinancierde onderzoek;

en in overleg met de subgroep CIS-CFS Open Science⁸;

... vaardigt de POD Wetenschapsbeleid het algemene Open Access-beleid en het volgende mandaat uit voor al zijn organisaties:

Beleidsgrondslag

Belspo is vastbesloten om onderzoeksresultaten op democratische wijze beschikbaar te stellen. Als publieke overheid verbindt Belspo er zich toe de maatschappij voordeel te doen halen uit de met publieke middelen gefinancierde activiteiten. BELSPO is ook vastbesloten om de duurzaamheid en de ontwikkeling van wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen, zoals aangegeven door de International Council for Science.⁹ Om die doelstellingen te halen, moedigt BELSPO enerzijds de gouden route (Gold Open Access) aan en vereist zij de groene weg (Green Open Access) anderzijds. De gouden route bestaat erin te publiceren via een uitgever, bij de groene route moet een digitale kopie van een wetenschappelijk werk in een institutioneel of thematisch depot worden gearchiveerd.

De groene route is evenwel meer dan alleen het archiveren van wetenschappelijke resultaten. Ze is ook een aanvulling op de gouden route als deze laatste niet aan de verwachtingen voldoet inzake verspreiding en duurzaamheid, omdat ze ofwel onvoldoende beschikbaar is of ze te duur uitvalt. Zowel in Belgische universiteiten als in het buitenland is bewezen dat onderzoekers dwingen hun wetenschappelijke publicaties te deponeren in een institutioneel depot, zowel de instellingen als de onderzoekers ten goede komt. Open Access brengt niet alleen meer citaten voort dan traditionele publicaties, maar de groene route genereert meer citaties dan de gouden.¹⁰ Individuele artikelen optekenen heeft bovendien meer waarde dan tijdschriften optekenen. De groene route biedt onderzoekers en instellingen meer zichtbaarheid en maken het de populaire zoekmachines zoals Google Scholar mogelijk sites voortreffelijk te referenceren. De indexerings bij portaal sites voor citaten en abstracts is gegarandeerd. De instellingen zijn bovendien aansprakelijk inzake erfgoedbewaring. Niet te verwaarlozen voordelen zijn topsorteertools, de mogelijkheid om geüpdate bibliografische lijsten op elk ogenblik te extraheren of online post-prints te plaatsen voorafgaandelijk aan de uitgeversversie. Onderzoekers en instellingen zijn alsmaar meer tegen buitensporige abonnementen op tijdschriften. Het commerciële model heroriënteren op de Article Processing Charges (APC)¹¹ in het kader van de gouden route zou de weg openen naar even bovenmatige kosten. Via dat mandaat verbindt BELSPO er zich dienovereenkomstig toe voorrang te geven aan de groene route. Zie de bijlagen voor de aanbevelingen en de extra BELSPO-initiatieven.

Te onderstrepen valt wel dat het mandaat geleidelijk wordt uitgevoerd, zoals beschreven in de bijgevoegde BELSPO OA-roadmap. In een eerste fase wordt bij de uitvoering van dat mandaat erop toegezien dat inschikkelijkheid troef is, dat alles in overleg gebeurt en aangepast is aan de noden en gevoeligheden van elke individuele projectpartner. Het mandaat moet veeleer worden gezien als een te halen doel dan als een dwingende reglementering.

Open Access-mandaat

Overeenkomstig de OA-principes, worden publicaties ontsloten die voortvloeien uit onderzoek dat volledig of gedeeltelijk werd gefinancierd in het kader van BELSPO-onderzoeksprogramma's of uitgevoerd werd door wetenschappelijk personeel in het kader van hun werkzaamheden binnen instellingen die ressorteren onder het Federaal Wetenschapsbeleid. Het is verplicht een digitale kopie van onlinepublicaties of papieren publicaties te deponeren in een institutioneel OA-depot (groene route) (toegang tot de inhoud is optioneel). De door tijdschriften geleverde Open Access (gouden route) is sterk aanbevolen, zo die beschikbaar is, en aan de volgende voorwaarden verbonden:

GOUDEN ROUTE NAAR OPEN ACCESS

BELSPO draagt bij tot de APC's die aan onderzoekers voor onlinetijdschriften worden gevraagd. Het nodige bedrag om de APC's te financieren kan uit het budget voor een onderzoeksproject worden gehaald tegen volgende voorwaarden:

- De tijdschriften moeten zijn opgenomen in erkende online repertoria¹² waarin via peer review gecontroleerde kwaliteitstijdschriften worden geïndexeerd.¹³
- Voor monografieën, verzamelde werken, verslagen en andere editievormen, moet op de site van het tijdschrift in volle transparantie een minimum aan informatie worden gegeven alsook de peer review procedures worden vermeld.
- De tijdschriften moeten voldoen aan de transparantieprincipes en de best practices die gezamenlijk werden goedgekeurd op 19 december 2013 door het Committee on Publication Ethics, de Directory of Open Access Journals, de Open Access Scholarly Publishers Association en de World Association of Medical Editors.¹⁴
- De geldschieter moet toegang hebben tot het lijsttarief voor tijdschrift-APC's.
- Het maximumbedrag dat kan worden afgenomen op de onderzoeksbegroting per artikel voor een tijdschrift in 'full Open Access' bedraagt 1300 euro.¹⁵ Dat bedrag kan bij beslissing van het Comité Federale Open Access-strategie worden herzien.
- Het maximumbedrag dat op het onderzoeksbudget per monografie kan worden afgenomen is 6000 euro.¹⁶ Dat bedrag kan bij beslissing van het federale Comité Open Access strategie worden herzien.
- De APC's voor hybride tijdschriften mogen niet worden verhaald op het projectbudget¹⁷, behalve als de auteur kan bewijzen dat op zijn tijdschrift geen "double dipping" wordt toegepast in bibliotheken van wetenschappelijke instellingen die onder voogdij staan van het Federaal Wetenschapsbeleid.¹⁸ BELSPO staat evenwel de publicatie van hybride monografieën toe.
- Per tijdseenheid gegroepeerde APC-overeenkomsten mogen niet worden verhaald op het projectbudget.¹⁹
- De APC's voor tijdschriften waarbij verschillende tarieven worden toegepast naargelang de gebruikte Creative Commons (CC) licenties, mogen niet op het projectbudget worden verhaald.²⁰
- Bij cofinanciering door verscheidene geldschieters worden de APC's billijk verdeeld.

PUBLICATIES

Publicaties (of onderzoeksresultaten die verspreid moeten worden) met daarin artikels (voorpublicaties, postpublicaties of uitgeversversies), monografieën, hoofdstukken uit boeken, catalogi, conferentieverlagen, rapporten, bacheloreindwerken, eindverhandelingen (masters), doctoraatsthesisen, recensies, werkdocumenten en lezingen (zie uitvoeringsnota 1), worden gedeponeerd in een Open Access-depot (Open Access Repository) op grond van het principe ID/OA (immediate deposit/optional access).²¹ : Het deponeren van publicatiereferenties, metagegevens²² alsook van de integrale tekst is verplicht, zelfs in het geval een echte Open Access verboden wordt wegens uitzonderlijke bescherming of wegens embargo's, zoals hieronder in detail opgenomen. Een publicatie kan in uitzonderlijke omstandigheden worden beschermd om redenen van kwaliteit, strategie, veiligheid, commerciële belangen en bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Die redenen worden ter goedkeuring voorgelegd aan het Orfeo Committee.²³ De integrale tekst van gedeponeerde publicaties blijft hoe dan ook toegankelijk voor het team van Orfeo-beheerders, zowel bij BELSPO als bij de instelling die via het gesloten netwerk betrokken partij is (waarvoor een paswoord en een gebruikersnaam vereist zijn) in aansluiting op de wettelijke uitzondering voor mededelingen aan het publiek over het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek.

Als het depot niet dient te worden beveiligd of als er geen embargo op moet rusten, zullen gedeponeerde publicaties vrij en onherroepelijk toegankelijk worden gemaakt voor het publiek, zodat ze kunnen worden gekopieerd, rondgedeeld, verkend, gelinkt, doorbladerd en geanalyseerd, met de bedoeling afgeleide werken tot stand te brengen en te verspreiden op welke digitale drager ook en voor welk doel ook, onder voorbehoud van de noodzakelijke vermelding van de auteur ervan.

Die publicaties worden gedeponeerd, hetzij in het vrij toegankelijke centrale institutionele depot van BELSPO²⁴, te weten Orfeo, hetzij in het vrij toegankelijke depot van de instelling van de auteur of in het institutionele depot van een meefinancierende onderzoekspartner, op voorwaarde dat de inhoud ervan met Orfeo kan worden gelinkt of die inhoud door Orfeo kan worden gecollecteerd via het protocol OAI-PMH.

Zo er geen uitzonderlijke bescherming vereist is, zal BELSPO de finale BELSPO projectverslagen direct in Orfeo deponeren. In die verslagen staat een inleiding op een wetenschappelijke problematiek. In het corpus van het verslag worden de gebruikte methodologie en bronnen van commentaar voorzien, de argumenten ontvouwen en de bewijzen aangebracht, waardoor de hypothese van de onderzoeker kan worden onderbouwd. In de conclusie moet een rechtstreeks antwoord worden geformuleerd op de in de inleiding aangebrachte problematiek.

DOOR VAKGENOTEN GETOETSTE ARTIKELS EN MONOGRAFIEËN

Wetenschappelijke artikels en de daarbij behorende metagegevens worden gedeponeerd binnen drie maanden na de publicatiegoedkeuring.²⁵ Om de integrale tekst van de wetenschappelijke artikels toegankelijk te maken voor het publiek, informeert de deponerende onderzoeker zich over het beleid van het wetenschappelijk tijdschrift inzake Open Access tot de uitgeversversie, de postpublicatie of de voorpublicatie.²⁶ De onderzoeker of de gemandateerde instelling die de onderzoeker vertegenwoordigt zal het tijdschrift op de hoogte brengen dat de rechten die de Belgische Staat in handen heeft, niet volledig mogen worden afgestaan en dat zij zich het recht voorbehouden het wetenschappelijk artikel van de onderzoeker in Open Access beschikbaar te maken (zie uitvoeringsnota 2), rekening houdende met de van kracht zijnde beschermingen en embargo's (zie hieronder). Elk artikel wordt gepubliceerd onder de open licentie 'Creative Commons

-Attribution' CC BY of een gelijkwaardige licentie (zie uitvoeringsnota 3). Op de vrije toegang tot een gedeponeerde digitale kopie van een artikel kan evenwel een embargo rusten, met de bedoeling het artikel commercieel te kunnen exploiteren. Dat embargo bedraagt maximum zes maanden voor artikels met betrekking tot de wetenschappen, de technologie, de engineering en de wiskunde, voor artikels over kunst en humane en sociale wetenschappen loopt dat embargo over maximum twaalf maanden. Monografieën worden onder de licentie CC BY of CC BY-NC-SA gepubliceerd.²⁷ Over de duur van het embargo op een monografie wordt vrij onderhandeld met de uitgever van het tijdschrift. Zodra het embargo is verlopen, vult de onderzoeker de metagegevens aan in het depot.

In de contracten van Belgische publicaties die dateren van voor 1993 zijn er geen hinderpalen voor het deponeren van digitale kopieën van artikels of voor de onmiddellijke terbeschikkingstelling ervan. (zie uitvoeringsnota 4)

DE NALEVING VAN DE REGELS AANSPOREN

Om in aanmerking te komen voor een evaluatie door onderzoekers, voor loopbaanontwikkeling, positionering of financiering van BELSPO-projecten, moeten enkel de in het kader van dit mandaat vastgelegde onderzoeksresultaten worden gedeponeerd (maar niet noodzakelijk publiek worden gemaakt) in Orfeo of in een van de vrij toegankelijke depots van de betrokken instellingen. Dat mandaat is effectief niet van toepassing op andere in het KB van 17 september 2012 vermelde onderzoeksresultaten.²⁸ Indexering en zo mogelijk deponeren in Orfeo van de volledige bibliografie van de onderzoeksresultaten en de niet door BELSPO gefinancierde onderzoeksresultaten, is echter aan te bevelen. Zo kunnen volledige en uniforme bibliografieën worden geproduceerd.

Zo een auteur verhinderd is zijn publicaties te deponeren in een van de hieronder opgegeven depots, zullen de evaluatiecomités teruggrijpen naar de voorheen van toepassing zijnde evaluatiepraktijken.

Als de betrokken publicatie niet conform het door BELSPO gevoerde beleid inzake APC's, embargo, licentie en auteursrechten is, wordt het niet in aanmerking genomen. Het comité Orfeo kan daar echter uitzonderingen op verlenen.

Via Orfeo worden aan onderzoekers die hun publicaties deponeren, geleidelijk aan op elk moment de geüpdatete allernieuwste lijsten, indicatoren en statistieken aangeboden. Populaire zoekmachines maken hen bovendien zichtbaarder en sneller opspoorbaar. Alle gedeponeerde publicaties worden beschreven aan de hand van een ganse reeks professionele en internationaal aanbevolen metagegevens. (Zie Bijlage IV -1.1.)

Bijlage I

Uitvoeringsnota's

1. BELANG VAN DE GRIJZE LITERATUUR

BELSPO eist dat de grijze literatuur gedeponeerd en vrij toegankelijk wordt (Open Access). Grijze literatuur wordt doorgaans gedefinieerd als niet formeel gepubliceerde academische literatuur (https://en.wikipedia.org/wiki/Grey_literature) en reikt verder dan wetenschappelijke tijdschriften. Een gepubliceerd artikel verliest vandaag aan wetenschappelijke relevantie, maar wint voor onderzoekers wel aan belang voor de loopbaanontwikkeling en de absolute voorrang. Vandaar het groeiende belang van voor- en napublicaties, hoofdstukken van boeken, catalogi, conferenties, verslagen, scripties en proefschriften, literaire kritieken, werkdocumenten en conferenties die uitgroeien tot belangrijke informatiekanalen voor het academisch onderzoek. Zo kunnen uitzonderlijke bescherming en embargo's (op voor- en napublicaties) nodig zijn.

2. ONDERHANDELEN MET DE TIJDSCHRIFTEN

Tijdens de onderhandelingen met uitgevers van tijdschriften kan een auteur om de medewerking vragen van de contactpersoon Open Access (of de bibliothecaris) van zijn instelling of om die van het steunpunt Orfeo.²⁹ Onderzoekers moeten echter perfect in staat zijn de volgende maatregelen te nemen om vrije toegang (Open Access) te verkrijgen.

In de meeste gevallen, vooral bij voorpublicaties of napublicaties, aanvaarden de tijdschriften dat een digitale kopie van een wetenschappelijk artikel bij voorkeur onmiddellijk, maar gewoontegetrouw na een embargo van zes tot twaalf maanden wordt gedeponeerd. Aan onderzoekers wordt gevraagd de site Sherpa-Romeo te raadplegen (<http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php>) om kennis te nemen van het uitgeversbeleid ter zake. Ook al staat een tijdschrift officieel niet achter vrije toegang, zou de houder van de publicatierechten ondanks alles moeten voorkomen dat rechten worden overgedragen die niet noodzakelijk zijn voor de commerciële exploitatie van het werk en dat de rechten op online publicaties in vrije toegang worden behouden. Om al aan de uitgever afgestane rechten te recupereren, volstaat een licentie of een eenvoudige toestemming van de uitgever via een aanhangsel. Zo worden de deponering en de online publicatie ervan mogelijk gemaakt, op voorwaarde dat onder andere sommige wijzigingen in de lay-out worden aangebracht. Het steunpunt Orfeo stelt een standaard aanhangsel beschikbaar.

3. TOEGANG TOT DE INTEGRALE TEKST

De vrije toegang (Open Access) is niet onwettig en een reeks van internationaal erkende standaardlicenties, bekend onder de naam 'Creative Commons' (CC), werd ontwikkeld om de kennis te kunnen delen en te gebruiken via wettelijke en kosteloze tools die echter de gunning garanderen.

Die tools vereenvoudigen de bestaande auteursrechten en zijn aangepast aan de respectieve nationale wetgeving. Alvorens toegang te krijgen tot de integrale tekst, moet een gebruiker de licentie CC-BY (of de licentie CC BY-NC-SA voor monografieën) aanvaarden door "click-wrap" te activeren. Hiermee wordt zijn expliciete bedoeling kenbaar gemaakt om de voorgelegde licentie te onderschrijven.

Dankzij de interface Orfeo kan ook de knop Open Access (OA Button) worden geactiveerd. Bij een embargo kan via deze knop een exemplaar worden opgezocht dat ergens anders op het web vrij toegankelijk is. Zo niet wordt automatisch onmiddellijk een mail verstuurd naar de auteur met het verzoek een overdruk te bezorgen of meer informatie te geven over de publicatie.

4. TIJDSPERIODE

Werken die voor 1993 zijn gepubliceerd moeten niet vanaf nu worden gescand! De graduele toepassing van dat mandaat verplicht enkel de deponering van onderzoeksresultaten vanaf 2009, zoals overeengekomen tussen de partners van het project Orfeo. Werken die enkel op een papieren drager werden gepubliceerd en die van voor 2009 dateren, moeten nog niet worden gescand. Voor het retroactief deponeren en het scannen worden de projectpartners geraadpleegd die daar in de toekomst bij betrokken zullen zijn. De hierbij gevoegde roadmap dient als richtlijn.

Artikels die gepubliceerd zijn voor 1993 kunnen zonder bezwaar vrij toegankelijk worden gemaakt om de eenvoudige reden dat contracten van voor die datum geen eigendomsrechten toekenden aan de uitgever voor online verspreiding (voor zover niet met de uitgever over het toen gesloten contract werd heronderhandeld, geen rechten werden overgedragen of een exclusieve licentie werd toegekend, of als er wel rechten werden overgedragen of een exclusieve licentie werd toegekend, het beleid van het tijdschrift echter wel de "Green Open Access" toestaat).

Bijlage II Roadmap Orfeo

In die roadmap is voorzien in het coderen in fasen op basis van de volgende voorwaarden:

- Uitvoering in drie fasen: deponeren van bibliografische referenties, deponeren van de integrale tekst en tot slot vrije toegang
- Retroactief coderen van de voor 2009 gepubliceerde onderzoeksresultaten
- Herstellen van het verplichte karakter van bij oorsprong optionele metadata
- Volledige vrije toegang tegen 2020, zoals aanbevolen door de "Amsterdam Call for Action" van de Europese Unie

Orfeo Roadmap 2017-2020							
	Jul-18	Dec-18	Jan-19	Jul-19	Dec-19	Jul-20	Dec-20
Input of literature references of research results dated 2009-July 2018							
Input of literature references of research results dated before 2009							
Deposit of digital articles dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital articles dated before 2009							
Deposit of digital grey literature dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital grey literature dated before 2009							
Deposit of digital monographs dated 2009-Dec. 2018							
Deposit of digital monographs dated before 2009							
Deposit of scanned articles of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
Deposit of scanned articles of researchers no longer financed							
Deposit of scanned grey literature of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
Deposit of scanned grey literature of researchers no longer financed							
Deposit of scanned monographs of currently financed researchers dated before July 2020							
Deposit of scanned monographs of researchers no longer financed							
OA to articles of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
OA to articles of researchers no longer financed							
OA to grey literature of currently financed researchers dated before Dec. 2019							
OA to grey literature of researchers no longer financed							
OA to Monographs of currently financed researchers dated before July 2020							
OA to Monographs of researchers no longer financed							
Input of the 'Description' metadata							
Input of the 'Audience' metadata							
Input of the 'Subject' metadata							
Adoption of the 'Liège Model' for evaluation based on literature references							
Adoption of the 'Liège Model' for evaluation based on full text deposits only							

Financed = direct (project related) or indirect (institutional dotation) BELSPO financing

The 'Liège model' consists of evaluation based on a bibliographic list extracted from Orfeo only. If research results have not been deposited in Orfeo, they won't show on the list. Evaluations will start however, based on literature references only. When all technical and human barriers to input of full text will have been removed, ideally by August 2020, evaluations will be based on lists of deposited full text only.

Bijlage III

Aanbevelingen die buiten het mandaat vallen

1. BILLIJKE GOUDEN WEG NAAR VRIJE TOEGANG

Net als de Gewesten en de Gemeenschappen en de Belgische onderzoeksinstituten, erkent BELSPO het recht voor onderzoekers om te publiceren in een tijdschrift naar keuze. Voor zover vrij toegankelijke tijdschriften echt meerwaarde en een redelijke prijs bieden, is de op APC's gebaseerde gouden weg een te overwegen optie. Naast de voorwaarden die in het mandaat met betrekking tot de op APC's gebaseerde gouden weg worden vermeld, beveelt BELSPO twee commerciële modellen voor de vrije toegang aan, te weten de gratis publicatie in een vrij toegankelijk tijdschrift ("Diamond") dat door publieke organisaties wordt beheerd enerzijds, en de tijdschriften ("Freemium") anderzijds, waarvan een online versie gratis is, maar waarvoor aan een gebruiker kosten kunnen worden aangerekend voor extra functionaliteiten of elementen.

2. INFRASTRUCTUURKEUZE

De meest economische of gemakkelijkste manier om Open Access toe te passen is een directe incrementele codering door de onderzoeker in een centraal depot, in casu Orfeo. Een tweede manier is vrij toegankelijke depots op te richten die volledig compatibel zijn voor alle instellingen. Op basis hiervan kunnen via Orfeo heel wat gegevens worden binnengehaald. In de derde plaats beveelt BELSPO sterk aan dat de van het Federaal Wetenschapsbeleid afhankelijke organisaties hun bestaande of geplande geïntegreerde bibliotheekmanagementsystemen compatibel maken met het protocol OAI-PMH en de standaard 'Dublin Core' voor metadata, om te voorkomen dat data dubbel worden gecodeerd. De centrale administratieve diensten van BELSPO coderen de eindverslagen van BELSPO-projecten.

3. CODERINGSPROCEDURE

De onderzoeker wordt aangespoord individueel te coderen, omdat dat een onmiddellijke update garandeert van de content van het depot. Als een onderzoeker onmiddellijk tot controle overgaat, is dat bovendien een garantie voor de kwaliteit van de metadata. Bij de deponering kunnen de interface Orfeo, de contactpersoon OA en het steunpunt Orfeo de onderzoeker ondersteuning bieden.

Bij gebrek aan een institutioneel depot en dienovereenkomstig een incrementele codering, moeten per instelling gegroepeerde coderingen in Orfeo worden overwogen. De institutionele contactpersoon OA ziet erop toe minstens tweemaal per jaar een update te verrichten. Het steunpunt Orfeo verleent bijstand en er is in opleidingen voorzien.

4. INTERNE ONDERSTEUNING

Elke instelling die aan het project Orfeo deelneemt, wijst een contactpersoon OA aan die voor de interne opvolging ervan zorgt en als gesprekspartner fungeert van de projectbeheerder bij BELSPO en het steunpunt ORFEO.³⁰ De sterke betrokkenheid van de institutionele hiërarchie dient als instrument voor een succesvolle toepassing van het OA-mandaat. Het is bijvoorbeeld absoluut noodzakelijk dat evaluatiejury's en andere wetenschappelijke raden alle bibliografieën weigeren die niet uit Orfeo of hun institutioneel OA-depot zijn gehaald, op gevaar af dat het mandaat al zijn legitimiteit verliest. Het is ook van essentieel belang dat de directie en de boekhouder van de onderzoeksinstituten erop toezien dat de regels met betrekking tot de APC's correct worden toegepast die BELSPO niet kan controleren.

Bijlage IV

Federaal projectkader Open Access

1. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN IN HET KADER VAN HET DEPOT ORFEO

1.1. BIBLIOMETRISCHE TOOLS, CONVERSIE-, RAPPORTERINGS- EN MANAGEMENTTOOLS VOOR ORFEO

Er is in de volgende informaticatools voorzien:

Contentanalyse en gebruik - Die module monitort de content en het gebruik, registreert de gegevens over de codering, het aantal bezochte bladzijden en het aantal downloads en verrijkt de interface van de deponering van tools die de beheerder in staat stelt de geregistreerde gegevens te bekijken in de vorm van tabellen en grafieken. Die visualisaties kunnen publiek worden gemaakt.

Informatieconversie - De verouderde formaten van digitale bestanden zijn de grootste uitdaging op het gebied van de bewaring. Dankzij de module voor informatieconversie kunnen tal van bestanden worden geconverteerd, migratiestrategieën worden ondersteund en de toegang tot opgeslagen informatie worden verbeterd. De bewaargever wordt echter aangespoord de uitgeversversie te deponeren in PDF/A-formaat. Andere formaten die het mogelijk maken beter gebruik te maken van dataminingstechnieken, zoals XML of HTML, worden sterk aanbevolen.

Listing- & rapporteringsmodule - Die module automatiseert de opstelling van verslagen gebaseerd op informatie, zoals gedeponeerde metadata.

Module Metadatakwaliteit - Management- en bewaringstools voor de gegroepeerde uitgifte van metadata en de zoektocht naar dubbele gegevens, onder andere.

Orfeo toont ook de links naar referentiedatabanken van samenvattingen en door gelijken herziene literaire citaten, dankzij tools voor opzoekwerk, analyse en visualisatie van het onderzoek.³¹

1.2. ORFEO EN SOCIALE NETWERKEN

Zoekvermeldingen kunnen worden gelinkt aan het aantal vermeldingen van een artikel tijdens discussies op sommige sociale netwerken. De vraag blijft open of de Open Access gemeenschap het eens kan worden over de beste praktijken ter zake. BELSPO kijkt hoe links te leggen met geldschietters en media, zoals webpagina's, blogs of sociale netwerken (bijv. Twitter en Facebook, Research Gate, Academia, ...) die gelinkt zijn aan auteurs en instellingen. Zo worden de persoonlijke valorisatie, het vinden van aanverwante opzoekingen, de oprichting en het onderhoud van netwerken van deskundige medewerkers en gelijken, de ondersteuning van de wetenschappelijke impact, de professionele vooruitgang en de financiering mogelijk gemaakt. Mededelingen via e-mail aan auteurs en 'volgers' zijn te overwegen.

BELSPO ontraadt sterk het vervangen (niet het aanvullen) van OA door oplossingen die niet met OA compatibel zijn, zoals Academia en ResearchGate. Die oplossingen garanderen geen duurzaamheid en kwaliteit. Bovendien komen de vermeldingen vanuit de inhoud van erkende Open Access depots in aanmerking voor de Impact Factor.

1.3. DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK EN HET MANAGEMENT VAN ORFEO

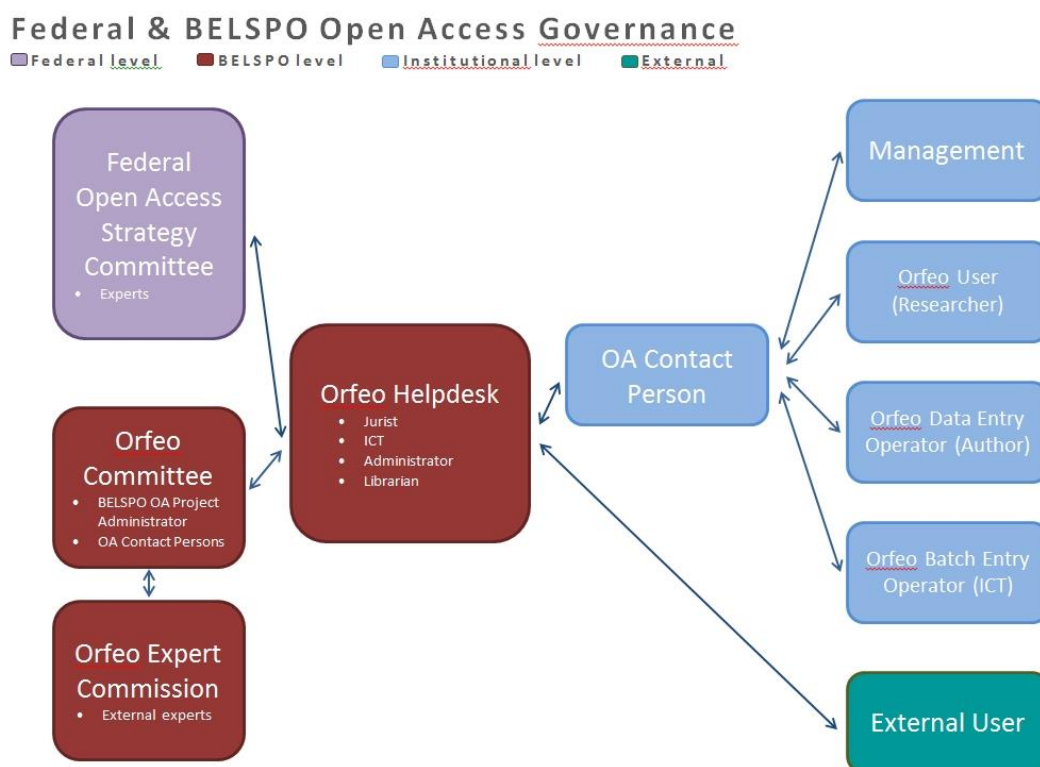
Het management van Orfeo werd overgedragen van de DWTI naar de Koninklijke Bibliotheek. Beide organisaties ressorteren onder BELSPO. Bovendien moet Orfeo worden afgestemd op het e-depot van de Koninklijke Bibliotheek, dat de digitale extensie is van het Belgische wettelijk depot waar elke Belgische publicatie wettelijk moet worden gedeponerd. Zodra het e-depot compatibel is gemaakt met OA en de fusie een feit is, wordt het OA-mandaat van BELSPO dienovereenkomstig aangepast.

1.4. ORFEO UITBREIDEN NAAR ANDERE FEDERALE OVERHEIDSDIENSTEN DAN BELSPO

Het stuurcomité van het OA-depot BELSPO heeft gezegd dat na het proefproject Orfeo (2014) en de eerste uitbreiding naar 11 bijkomende BELSPO-instellingen (2015), andere federale wetenschappelijke instellingen die niet onder voogdij vallen van het Federaal Wetenschapsbeleid, wellicht worden uitgenodigd om zich bij het project aan te sluiten.

1.5. GOVERNANCE ORFEO

De bovenvermelde contactpersoon OA vertegenwoordigt zijn instelling op de vergaderingen van het comité Orfeo en staat ook ten dienste van iedere deponerende auteur of Orfeo-gebruiker binnen onze instellingen, alsook van ieder directielid dat een vraag wil voorleggen, amendementen wil voorstellen of meer informatie wil verkrijgen over Orfeo. De contactpersoon OA kan op zijn beurt bijstand genieten en een opleiding volgen bij het steunpunt Orfeo. Dat laatste is samengesteld uit de projectbeheerder, een informaticus, een jurist en een bibliothecaris. Externe personen die moeilijkheden hebben zich van Orfeo te bedienen, richten zich rechtstreeks tot het steunpunt. Het stuurcomité Orfeo bespreekt de technische uitvoering van het mandaat, behandelt de managementproblemen alsook de aanvragen om af te wijken van de mandaatverplichtingen. Eventueel externe noodzakelijke expertise kan worden aangevraagd in de vorm van een commissie van experts ad hoc, benoemd door het stuurcomité Orfeo.

1.6. BEWUSTMAKING EN BEGELEIDING VAN DE ONDERZOEKERS EN HET ONDERSTEUNEND PERSONEEL

BELSPO organiseert jaarlijks een opleidingssessie om de institutionele contactpersonen en andere personen die interesse hebben voor de laatste ontwikkelingen en beste praktijken op te leiden op het gebied van OA voor publicaties, data en Open Science.

1.7. UITBREIDING NAAR OPEN DATA EN OPEN SCIENCE

Enmaal dat Orfeo in gang is gezet en zich bestendigt, overweegt BELSPO de opening van het project naar de Open Research Data en Open Science, in overleg met de andere federale departementen, de Gemeenschappen en de Gewesten.

2. HET PROJECT OPEN ACCESS BIJ BELSPO

2.1. OA-RAADPLEGING

De beheerder van het project OA van BELSPO pleegt ruim overleg om te komen tot beleidsafstemming, technische compatibiliteit en interconnectiviteit van het depot op internationaal, nationaal en federaal niveau. Hij verzorgt ook de technological watch voor OA, Open Research Data en Open Science. Hij deelt de verkregen informatie en legt voorstellen voor aan het stuurcomité Orfeo en het federale strategisch comité voor OA.

De beheerder van het project OA bij BELSPO promoot het project OA en behartigt zijn belangen op federaal, nationaal en internationaal vlak.

2.2. INTERNATIONALE RAPPORTERING OVER OA

Met de medewerking van zijn gelijken van de Gewesten en de Gemeenschappen, rapporteert de beheerder van het project OA bij BELSPO over de verdere ontwikkeling van OA in België aan internationale organisaties, zoals de Europese Unie, het ERAC en de OESO. Daartoe wordt nu en dan een beroep gedaan op de institutionele contactpersonen.

¹ <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/translations/french-translation>

² https://openaccess.mpg.de/68042/BerlinDeclaration_wsis_fr.pdf

³ https://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_fr.pdf

⁴ <https://openaccessbelgium.files.wordpress.com/2012/11/signedbrussels-declaration-on-open-access.pdf>

⁵ <https://www.belspo.be/belspo/coordination/doc/scienPol/20160428%20National%20ERA%20Roadmap%20VF.pdf> (Zie blz. 26)

⁶ <http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/54/2708/54K2708012.pdf>

⁷ http://www.belspo.be/belspo/organisation/managagree_nl.stm (Zie blz. 8 e.a.)

⁸ De interfederale overleggroep CIS-CFS Open Science is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Belgische federale overheid, de deelgebieden en de bewustmakingsgroep 'Open Access Belgium' (universitaire bibliotheekexperts van de UGent en de l'ULiège, Creative Commons, Electronic Information for Libraries, alsook de helpdesk van het OA-depot van de EC). ([http://www.belspo.be/belspo/coordination/addgrp.asp?l=nl&group=CFS-CIS Open Science](http://www.belspo.be/belspo/coordination/addgrp.asp?l=nl&group=CFS-CIS%20Open%20Science))

⁹ "Business models for scientific publishing should be built for the benefit of the scientific enterprise" " - International Council for Science (<http://docplayer.net/51643464-Open-access-to-scientific-data-and-literature-and-the-assessment-of-research-by-metrics.html>)

-
- 10 Éric Archambault, Didier Amyot, Philippe Deschamps, Aurore Nicol, Françoise Provencher, Lise Rebout & Guillaume Roberge. Proportion of Open Access Papers Published in Peer-Reviewed Journals at the European and World Levels—1996–2013. European Commission, 2014.
- 11 Article Processing Charges (APC): 'Author pays' is het commerciële model van de uitgave waarbij de auteur, de instelling van de auteur of het subsidiërende orgaan van het onderzoek de uitgever bezoldigt voor de onmiddellijke en volledige publicatie in OA. Dat model staat tegenover het model 'user pays' dat wordt toegepast bij de traditionele wetenschappelijke uitgevers.
- 12 Die repertoria waren in 2015: Directory of OAJournals/DOAJ (<http://doaj.org/>), Web of Science (<http://ip-science.thomsonreuters.com/mjl/>), Scopus or PubMed (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals>)
- 13 Voor recentelijk verschenen tijdschriften (in de laatste twaalf maanden) die dienovereenkomstig nog niet in de DOAJ zijn geregistreerd, moet op de website van het tijdschrift duidelijk worden opgegeven dat voldaan is aan de DOAJ-criteria.
- 14 <https://doaj.org/bestpractice>
- 15 1300 euro is het mediaanbedrag voor APC's in Oostenrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Zie: Bo-Christer Björk and David Solomon, Developing an Effective Market for Open Access Article Processing Charges. Espoo, Finland and Haslett, Michigan, USA, 2014.
- 16 Wat de monografieën in Open Access betreft, zie: A project exploring Open Access monograph publishing in the Netherlands : Final Report. OAPEN Foundation, The Hague, 2013.
- 17 Een hybride tijdschrift in OA is een tijdschrift voor abonnees waarvan sommige artikels in OA raadpleegbaar zijn.
- 18 Een uitgever doet aan 'double dipping' als hij tweemaal een vergoeding krijgt, een eerste keer in de vorm van een abonnement in bibliotheken en een tweede maal in de vorm van door auteurs betaalde APC's. Double dipping is zeer moeilijk te traceren.
- 19 Dat soort van APC-abonnement kan misschien de kosten hebben gedrukt, maar besteedt ook de meeste middelen uitsluitend aan die transacties ten koste van kleine innoverende uitgevers. BELSPO ondersteunt dergelijke transacties niet.
- 20 Bijv. wanneer de APC's op artikelen die worden verspreid onder een CC-BY licentie hoger zijn dan de APC's voor artikelen die worden verspreid onder een CC-BY-NC-licentie.
- 21 Zo studenten op verzoek van hun promotor deelnemen aan een door BELSPO gefinancierd onderzoeksproject, moeten hun wetenschappelijke publicaties worden gedeponneerd.
- 22 De metagegevens zullen Dublin-Core compatibel zijn, overeenkomstig de beschrijving van de in de Orfeo-handleiding gedetailleerde metagegevens.
- 23 Bij een doctoraatsthesis wordt de promotor ad-hoc lid van het Orfeo Committee.
- 24 De Open Repository for Federal Organisations (Orfeo) (<https://orfeo.kbr.be>) is de Belspo Open Access infrastructuur die ten dienste staat van 13 administratieve en onderzoeksgerichte instellingen (BELSPO, DWTI-SIST, Belnet, Plantentuin van Meise, KMMA-MRAC, KBIN-IRBSN, KMKG-MRAH, ARA-AGR, KBR, KMI-IRM, BIRA-IASB, KSB-ORB). De uitbreiding ervan naar andere federale departementen is gepland, vandaar de titel.
- 25 Zo kunnen de zoekmachines de metagegevens indexeren en het bestaan van het artikel bekendmaken.
- 26 In de site SHERPA-RoMEO staat de nodige informatie over de goedkeuring van de Green Open Access voor tijdschriften. In twee derde van de gevallen wordt daar gunstig op geantwoord.
- 27 Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike. Dankzij die licentie kan een niet-commercieel artikel worden hermixt en verfijnd, op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met de auteur en het werk onder dezelfde voorwaarden wordt verspreid.
- 28 Daartoe wordt enkel de uit Orfeo geëxtraheerde bibliografie in aanmerking genomen.
- 29 Zie Bijlage 4.1.5. Governance Orfeo
- 30 Zie Bijlage 4.1.5. Governance Orfeo
- 31 In 2017: <http://www.elsevier.com/solutions/scopus>